

Recensioner.

Varia.

Olof Kolmodin: Morgonvisor och aftonpsalmer samt andra sånger för enskild andakt ur Andelig Dufvoröst. I bearbetning utgivna av Samfundet Pro Fide et Christianismo. Stockholm, Diakonistyrelsens bokförlag 1933. 175 sidor. Pris häftad kr. 2:—, bunden kr. 3:—.

»När träden ofta skakas, falla från dem också omogna frukter». Dessa ord, som Benjamin Schmolck skall hava fällt med tanke på sin egen poetiska produktion — han har författat omkring 1,200 psalmer — passa förträffligt in också på hans lärjunge Olof Kolmodin, även om lärjungens diktarflikt icke kan jämföras med lärarens. Schmolcks stil är anspråkslös, otroligt ordrik, sentimental, pietistiskt färgad. Stundom når han väl upp till verkligt gripande tonfall, men i allmänhet kan man väl utan att göra honom orätt karakterisera hans religiösa diktning, när den är som bäst, såsom god vardagsvara. Hans bildspråk är rikt men sällan genomfört eller utmejslat. Den ena bilden radas fastmera bredvid den andra, varigenom hans psalmer få något brokigt, oroligt över sig. Den utomordentligt stora popularitet han åtnjuter i de tyska psalmböckerna synes endast delvis vara förtjänt. Han är dock faktiskt en av de där oftast förekommande författarna.

Detta sista kan icke sägas om hans svenska lärjunge och översättare i förhållande till den svenska psalmboken, även om allt annat som sagts här ovan om Schmolck torde kunna tillämpas också på Kolmodin. I den Wallinska psalmboken är Kolmodin företrädd med blott tre nummer (därav två original), samtliga i stark förkortning och bearbetning. I Nya psalmer äro ytterligare två nummer intagna. Under det senaste halvseklets psalmboksarbete hava dock icke försök saknats att giva hans produktion ökat utrymme. Sam-

manlagt uppträda i de olika psalmboks-förslagen icke mindre än ett tiotal Kolmodinska psalmer som icke återfinnas i Wallin. Blott tvenne hava emellertid, såsom nyss påpekades, blivit upptagna i Nya psalmer och dessa båda höra knappast till de starkaste bidragen i denna samling.

Det kan under sådana förhållanden synas vara ett skäligen överflödigt arbete att utgiva en samling Kolmodinska sånger. Vore samlingen utgiven för att erbjuda material för en blivande ny psalmbok vore också förvisso företaget tämligen hopplöst. Annorlunda ställer sig saken om man låter de Kolmodinska sångerna vara vad författaren själv ursprungligen ämnat dem till: sånger för den enskilda andakten. Då hava dessa enkla och trohjärtade, fast litet pratsamma dikter mycket att bjuda — alldeles som Hillers. Och man måste giva bearbetaren — pastor Oscar Mannström — det varmaste erkännande för det fina och pietetsfulla sätt på vilket han verkställt den nödvändiga moderniseringen. Samlingen innehåller ett femtiotal av de till c:a 130 uppgående sångerna i Dufvorösten. Av dessa c:a 50 äro ungefär 30 bearbetningar och översättningar från Schmolck. Det lilla synnerligen prydliga häftet avslutas med en välgjord levnadsteckning över Dufvoröstens författare, där ock synnerligen talande bevis anföras för den stora popularitet som Dufvorösten länge och välförtjänt åtnjöt.

Knut Peters.

Hans Preuss: Martin Luther, Der Prophet. Gütersloh, Bertelsmann 1933. 268 sidor. Pris häftad RM. 8:—, bunden RM. 10:—.

Inom den senmedeltida apokalyptiken i Tyskland rörde sig åtskilliga underliga förväntningar och förhoppningar. Så hade t. ex. den gamla föreställningen om *Nero redivivus* förnygrats och skapat tanken på en Messias-kejsare. Även förväntade man

en idealpåve, en *papa pastor angelicus*, som skulle bringa förnyelse inom det kyrkliga området. Men först och sist väntade man en profet, en gudsman, som skulle rädda kristenheten ur det kyrkliga förfallet.

Profetian om Messias-kejsaren fick förväntas bida sin uppfyllelse, förhoppningen om idealpåven likaså. Förutsägelseerna om profeten däremot vunno sin fullbordning i profeten Luther.

Profetnamnet var den högsta äretitel samtiden hade att geva Luther. Gavs honom denna titel i fåvitsko av en av Luthers väldiga gestalt bländad hop? Nej, den titeln har han fått behålla än i dag. Och skall man överhuvud kunna förstå Luther, måste man se honom som profeten. Detta är Preuss' tes i föreliggande bok.¹ Och förf. utvecklar sin tes med samma lärdom och skicklighet som han ådagalade, när det gällde att skildra Luthers konstnärnatur.

Kanske är det dock för en utlänning svårare att följa författaren i denna del än i den föregående. Ty utan tvivel är Luther vad författaren själv säger: framför allt den *tyske* profeten. Man torde behöva vara född tysk lutheran för att kunna bli en tvättäkta Lutherdyrkare. Utlänningen ser icke blott hans storhet utan också hans begränsning. Båda delarna synas mig på ett synnerligen signifikativt sätt uttryckta i några ord som Preuss ur bordssamtalen citerar såsom den i Schmalkalden dödssjuka Luthers testamente till de sina: »Hoc unum me mortuo servate: Odium in pontificem Romanum» (s. 172). Hans storhet ligger i att han lyckades vad ingen annan förut förmått: att trots det system som kan betecknas med orden *pontifex romanus* åstadkomma en nödvän-

dig kyrkans reformation. Hans begränsning ligger i att han på grund av sitt *fanatiska odium in pontificem romanum* vid sin reformation gick så våldsamt tillväga att han icke reformerade kristenheten utan klöv den.

En egendomlighet må slutligen antecknas. Enligt första delen skulle bokens tredje och avslutande del behandla Luther als Christenmensch. Enligt sista sidan i denna andra del skall den tredje delen (i stället?) behandla Luther *den tyske*. Det är svårt att icke sätta ändringen i programmet i samband med det senaste årets händelser i Tyskland. Detta är knappast det enda i boken varav det vill synas att författaren håller på att frigöra sig från de sunda principer för Lutherforskningen som han med sådan styrka och skicklighet påyrkat i första delen av sitt arbete.

Knut Peters.

Solosång.

Daniel Olsson: Påskhymn. 1: 80. A.-B.

Nordiska Musikförlaget, Stockholm.

Lavendel. 1: 80. A.-B. Nordiska Musikförlaget, Stockholm.

Bered din själ. 1: —. Elkan o. Schildknecht, Emil Carelius, Stockholm.

Bön i striden. 1: —. Dagens Bokförlag, Stockholm.

Jag ser Guds spår. 1: —. Dagens Bokförlag, Stockholm.

Solosången till ackompanjemang anses inte höra hemma vid gudstjänsterna i kyrkan, framför allt inte i högmässan. Orsakerna äro många: historisk motivering för dess förekomst vid dessa tillfällen saknas, det som sjunges och den som sjunger kan ofta bli föremål för större intresse och uppmärksamhet än det som besjunges, repertoaren har såväl kvalitativt som kvantitativt varit sådan att dess utnyttjande omöjliggjorts.

På senare tid har visserligen en förbättring inträtt med avseende på repertoaren. Gamla goda sånger, ex. av Johann Helmich Roman, ha letats fram och nyut-

¹ Vid sidan av Luther profeten står Luther konstnären. Preuss har tidigare ägnat en ingående behandling åt denna sida i Luthers väsen i boken »Luther, Der Künstler», anmäld i denna tidskrift år 1932, s. 113 ff.

givits, och nya värdefulla kompositioner ha tillkommit. Detta till trots, måste vi dock hålla fast vid, att solosången, vid högmässan i synnerhet, är en nödfallsutväg, som endast tillgripes när körsång av någon anledning icke kan åstadkommas. *Solosången får under inga omständigheter »gå i vägen» för körsången i kyrkan.*

Vid gudstjänster av mindre rituell beskaffenhet, vid kyrkliga fester, församlingsaftnar o. dyl. må solosång gärna förekomma. Men även härvidlag är en religiöst och musikaliskt värdefull repertoar nödvändig.

Ett rikt tillskott till denna repertoar utgöra de ovan uppräknade fem sångerna av Daniel Olson. Genast från början må sägas ifrån, att kompositören i det stora hela lyckats giva texterna en alldeles förträfflig, ja, i vissa fall rent av genialisk musikalisk utformning. Daniel Olson har en ganska säker »stilkänsla, och det är mera sällan som hans intuition därvidlag sviker honom. Han kan vidare konsten, att med små men verkningsfulla medel åstadkomma den stämning han avser.

Påskhymn, texten Sv. ps. 103: v. 1 och 2, är hålLEN i ett allvarligt, måhända något för tungt maestoso. Sången är tacksamt skriven, i Dess-dur, barytonisternas tonart par preference, och får mot slutet en verkningsfull stegring i ett mäktigt allargando. *Lavendel*, till text av Gunnar Hede, är en verklig pärla. De tre verserna om Lavendeln, kyrkblomstret framför andra vid konfirmation, bröllop och jordafärd, ha fått en genialisk förtoning. Ackompanjemangnet imiterar klockklang, över vilken sångstämman lätt svävar, på ett lyckligt sätt framhävande diktens naturliga deklamation, om man undantager punkteringen i samtliga verser av ordet »lavendel», vilken borde ha undvikits. Verserna ha fått olika tonarter, vilka genom sin egenartade stämning samt frånvaron av sammanbin-

dande modulationer verkningsfullt kontrastera mot varandra. *Lavendel* är en av de bästa sånger som utkommit på bra länge.

Väl formad är också *Bered din själ*, till Nathan Söderbloms text »Se, kärlet brast och oljan är utgjuten». En vacker och djuptänkt adagiosats i e-moll som inledning, åtföljd av ett frikostigt, översvallande och melodiskt andante i C-dur till orden »Låt kärlet brista, låt dess nardus strömma», samt till slut en stegring till ett ljusnande E-dur, i allt en fullödlig förtoning av den sköna och djupa texten. Man efterlyser ju större omväxling av repertoaren vid jordfästningar. Olsons-Söderbloms *Bered din själ* är alldeles särskilt lämplig vid dessa tillfällen.

På Dagens Bokförlag har Daniel Olson utgivit tonsättningar till Emil Liedgrens text »Låt mig bli en pil i din båge», kallad *Bön i striden*, samt ett par verser av den underbara Wallinpsalmen Sv. ps. 481, »*Jag ser Guds spår*». Dessa båda sånger äro något ojämnare. Bäst är den förra med dess ståtliga marsch-maestoso med stegringar av stor verkan. Kompositionen skulle dock ha vunnit på ett mindre »versradmässigt» men mera naturligt sammanhängande frasering. Den andra sången, sv. ps. 481: v. 2 och 3, är kanske minst lyckad. Första versen utgöres av ett fragmentariskt hållet recitativ, väl deklamerat, men med onödigt upprepning mot slutet; andra versen är ett melodiskt arioso med ett ljust spelande, flytande och välklingande ackompanjemang. Men såväl denna sats, som det föregående recitativet drages ned något av ett par alldagliga och intetsägande sekvensbildningar. S. S.

Preludiesamling. På Diakonistrelsens förlag har utkommit en samling KoralförspeL, 38 st., av Daniel Olson och A. G. Joelsson. Pris kr. 2:75.